

DOMINIK BARTA

VRATA DO VRATA

roman

LEYKAM
international

DOMINIK BARTA
VRATA DO VRATA

roman

Zagreb, 2023.

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Igor Crnković

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2023 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Tür an Tür“.
© 2022 Paul Zsolnay Verlag Ges.m.b.H., Wien

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva
kulture i medija Republike Hrvatske.

Gefördert durch das Bundesministerium Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport Österreich.

 Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

ISBN 978-953-340-159-1

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001166270.

DOMINIK BARTA
VRATA DO VRATA

roman

Preveo s njemačkoga
Igor Crnković

LEYKAM international

za F.

*„Next to us the grandest laws are
continually being executed.”**

Henry David Thoreau

* „Uz nas su najveličanstveniji zakoni koji se neprekidno provode.” (“Walden”, prevela Suzana Szabo) (nap. prev.)

1

Uselio sam se oko osam sati ujutro. Prethodnih dana riješio sam se jednoga starog ormara, oličio dvije sobe i strop kupaonice te zamijenio krevet. Činjenicu da je buka dizala, koje neprekidno vozi gore-dolje, stalno prisutna znam još iz vremena kad je moja teta živjela u ovome stanu. Tiho zujanje dizala nije mi smetalo. Kad bi željezna ulazna vrata zgrade prejako škripala, domar bi nauljio šarke, pa bi se čulo samo još strujanje zraka dok bi se zatvarala. Moja teta živjela je ovdje trideset godina. Nakon umirovljenja vratila se natrag u Gradišće, gdje je rođena i odrasla. Rekla je da joj je Beč postao nepodnošljivim.

Sve u svemu, uređenje mi se sviđalo. Nakon temeljita čišćenja, koje je potrajalo sve do navečer, ispružio sam noge na kauču ispod krovnoga prozora. Kauč je bio najljepši od svih tetinih komada namještaja. Djelovao je kao da je napravljen točno po mjeri stana, sastojao se od savijenih dijelova izrađenih od trešnjina drva i bio je obložen crvenom navlakom. Odrasla osoba mogla je ugodno ležati na njemu ako bi privila noge ili ih pustila da vise preko naslona za ruku. Pogled je padao na fasadu kuće preko puta. Rujansko sunce obasjavalo je najgornji red prozora, krovne kosine, dimnjake i satelitske antene. S ulice Laimgrubengasse čuli su se zvuci prometa i dječji glasovi. Zujanje dizala bilo je sveprisutno. Oko sedam sati otvorila su se vrata dizala i začuo sam kako je preko puta netko gurnuo ključ u bravu. Hodnikom je

odjeknuo glasan kašalj. U mojemu dnevnom boravku i blagovaonici nepoznati koraci djelovali su začuđujuće glasnim. Otvorila su se neka vrata, netko je pustio vodu i iza zida zašumjelo je ispiranje toaleta. Nakon nekoliko trenutaka činilo se da je cijeli zid zazviždao, kao da je kroza stan prošao kakav tihi vlak ili maleni brod. Nisam znao što bih o tome trebao misliti. Uključio sam radio kako bih skrenuo misli. Na vlastito iznenađenje, odmah sam utišao zvuk na vrlo podnošljivu razinu.

Unutarnji zidovi spavaće sobe i ulaznog hodnika, kao i kupaonice te dnevnog boravka i kuhinje pod pravim su se kutovima ovijali oko okna za dizalo i susjedna stana. Krevet je stajao ispod drugoga krovnog prozora, koji je također gledao dolje na ulicu. Moja teta najzad je bila zadovoljna madracom veličine 80 × 200 centimetara. Krovni prozor bio je širom otvoren i kroz njega je strujao topli noćni zrak. U susjednu stanu vodovodne cijevi zviždale su nešto rjeđe. Nisu se više čuli ni koraci. Cijele večeri napeto sam osluškivao slabu zvučnu izolaciju stana. Usprkos umoru nisam se mogao opustiti. Možda sam nakratko i zaspao ili zadrijemao. Međutim, ubrzo nakon ponoći svim je snovima došao kraj, kad se iz susjedstva kroza zid prolomila tutnjava kašlja. Napadaji kašlja izmjenjivali su se s razdobljima gušenja i hripanja.

Sedamnaest sati nakon useljenja potkrovlje mi je već prišlo. Osam godina svakoga sam dana sanjao o tome kako ću se riješiti svojih ukućana. Nakon osam godina konačno sam uspio unajmiti vlastiti maleni stan. Ali sad ponovno nisam bio sam. S druge strane zida preglasno su dopirali zvuci ljudske prisutnosti. Nije mi smetao samo prodoran zvuk koraka, uriniranja i kašlja. Još me je i više pogađala predodžba da i drugi čuju mene. Okrenuo sam se nalijevo.

Krevet je zaškripao. U kupaonici sam si natočio čašu vode. Parket na podu je kloparao. Slušao sam taj užasni kašalj i hvatala me je jeza pri pomisli da će jednako tako i sve moje tjelesne pokrete i užitke čuti neki drugi slušatelj ili slušateljica. Ponovno su zazviždale vodovodne cijevi. Bila su dva sata ujutro. Netko je premetao po kupaonici. Opet se prolomila oluja kašlja, hripanja i pljuvanja. Začepio sam uši. Povrh svega, još me je obuzeo i potpuno nepotreban i nelagodan osjećaj odgovornosti. Bih li trebao otrčati onamo? Hoće li se on ili ona ugušiti? Nasreću, polako je ipak sve utihnulo.

Sljedećega dana odgađao sam trenutak prvoga susreta. Međutim, prije nego što poludim od nakupljene srdžbe ili požalim zbog preseljenja, moram porazgovarati sa susjedima, jer s problemima se valja suočiti bez odgađanja. Temeljem kašljanja, gušenja i koraka nisam mogao odgonetnuti kojega je spola. Uzrujavalo me je što ne znam sjedi li na toaletu pokraj mene muškarac ili žena. Ali ta je osoba u svakome slučaju bila nečovjek. Koraci su joj bili preglasni, kašalj jeziv, a obavljanje nužde bezobzirno. Što je ona više kašljala, ja sam bio sve nepokretniji. Pritom mi se sve više povećavao osjećaj otuđenosti, koji je zapravo trebao nestati. Želio sam se ovdje osjećati kao u svojem domu. Susjed ili susjeda svakih su pola sata provlačili sluz kroz grlo. Nakon toga bi, čulo se bez imalo sumnje, uslijedilo hračkanje. Našao sam se u susjedstvu najvulgarnije osobe na svijetu. Nedugo prije podneva pao joj je tanjur na pod. Tada sam skupio hrabrost, iskočio na hodnik i šakom pokucao na vrata.

Odrastao sam u Simmeringu, kraj trga Enkplatz. Kako se četvrti razred osnovne škole bližio kraju, majka mi je počela raditi na puno radno vrijeme u trgovini sportskom opremom

na aveniji Landstraßer Hauptstraße. Otac mi je bio stolar i od devedesetih godina radio je u timu za uređivanje izložbenih prostora švedske trgovine namještajem u južnome dijelu Beča. Tijekom poslijepodneva naš je stan pripadao meni. Prvih nekoliko godina uživao sam u tome miru. Ručao bih u školi, potom otrčao kući i lutao tihim sobama. Preturao bih po noćnim ormarićima svojih roditelja, mirisao majčinu odjeću ili joj pretraživao torbice. Legao bih na krevet, posvećujući se svojim snovima i mašti i osjećajući kako mi tijelo raste i jača. Na očevu glazbenom uređaju u dnevnome boravku satima bih slušao glazbu. Imao sam jako dobre ocjene iz engleskoga jer sam znao napamet i prevodio sve tekstove *R.E.M.*-a (*Gubim svoju vjeru, Svi bole, Sjajni sretni ljudi, Noćno kupanje* i druge). Jedini koji mi je kvario te autistične ponedjeljke ili srijede bio je Frederik, mameći me na ulicu. On je živio u susjednome bloku. Poznavali smo se još iz vrtića i zajedno smo išli u osnovnu školu. Bio mi je susjed i najbolji prijatelj.

Frederikova majka bila je učiteljica u osnovnoj školi. Otac mu je radio kao vozač autobusa u bečkome gradskom prijevozu. Frederikova majka bila je opsjednuta liječnicima i znaošću. Moj otac, koji je govorio isključivo bečkim dijalektom, imao je strast prema stranim jezicima. Tako smo Frederik i ja, zahvaljujući izboru naših roditelja, pohađali različite srednje škole. Ponekad se nismo viđali i po nekoliko dana. Ali zapravo smo uvijek bili zajedno. Navečer bi ili on navratio do mene, ili bih se ja zaletio k njemu, ili bismo razgovarali telefonom, što je uzrujavalo naše roditelje. Kad smo navečer smjeli dulje ostajati vani, uspostavili smo novu, još bliskiju vezu. Školska društva znala su nam se ispreplitati. Uglavnom zato što je Frederik oduvijek bio omiljen među djevojkama. Ja sam pohađao Sekciju za suvremene jezike srednje škole u ulici

Boerhaavegasse. Frederik je ostao u Simmeringu, u srednjoj prirodoslovnoj školi. Ponekad bih poveo dvije ili tri djevojke iz razreda u *El Mariachi* na Rennwegu, gdje smo uvečer igrali bilijar. To bi uvijek urodilo dugoročnijim prijateljstvima, jer sve su djevojke bez iznimke Frederika smatrale poželjnim. Ja sam bio ponosan na privlačnost svojega najboljeg prijatelja. Samo, ponekad bi se u to umiješala i ljubomora. Pogotovo kad bi neka od djevojaka uspjela prohodati s Frederikom. Odmah bi mi nedostajao, pa sam i njega i njegove roditelje terorizirao telefonom i ismijavao ga pred zajedničkim prijateljima. Nasreću, Frederik se rijetko upuštao u veze sa svojim obožavateljicama. Unatoč svojoj privlačnosti, bio je sramežljive naravi. Obično bi se zaljubio u točno određenu djevojku i tad bi se mjesecima tiho i tvrdoglavo držao toga. Ne bi mu palo na pamet ni pogledati tu djevojku, a kamoli obratiti joj se. Ja sam bio jedini koji je znao za njegovu unutarnju strast, a ponekad čak ni ja nisam znao na koga on to potajno i neprestano misli.

I tako sam ja bio taj koji je prvi iskusio seks. Na kraju sedmoga razreda s glumačkom smo skupinom išli na izlet u Češku. Proveli smo četiri dana u nekome zabačenu hotelu uvježbavajući novu predstavu. Nakon večere profesori su nas do 22 sata puštali da činimo što god želimo. Renate i ja sjedili smo na drvenoj klupi i promatrali sumrak. Nabavili smo bocu vina, koje nas je odmah opilo. Renate mi se približila i poljubila me. Bila je dvije godine starija od mene i trebala je igrati glavnu ulogu. Mislim da joj se svidjelo što sam se zarumenio i drhtao i što sam ostao bez riječi. Uхватила me je za ruku i odvela u svoju sobu. Skinula je odjeću sa sebe, zatim i s mene, dok sam ja zurio u njezine velike bijele grudi. Za sve ostalo pobrinula se ona, smireno i sigurno. Nakon otprilike

četiri minute bili smo gotovi, odnosno, recimo da sam ja bio gotov. Tri dana poslije sjedio sam navečer s Frederikom u Herderovu parku i ispričao mu što se dogodilo. Frederik se nije mogao zasititi moje priče i tražio je da mu ispričam četristo intimnih detalja, koje nisam ni znao sažeti u riječi. Sve čega sam se sjećao bio je osjećaj topline.

Djeca su bučno prošla pokraj fontane. Odvažni momci penjali su se do nage kamene dame kako bi je oplodili. Jedan za drugim, zrakoplovi su se spuštali iznad naših glava. Frederik me je zagrlio oko ramena. Hodali smo tako, rame uz rame, natrag prema Enkplatzu. Pred nama su bili posljednji srednjoškolski praznici. Bio sam sretniji nego ikada u životu. Ali duboko ispod sreće gušio sam se u istini. Na večernjem svjetlu, mirišući Frederikov parfem, obraza gotovo prislonjena uz njegovo privlačno lice, osjetio sam jasnije nego ikad prije da mi Renate nije značila ništa.

Za vrijeme služenja civilne službe Frederik je sve češće izlazio s kolegama iz hitne pomoći. Obilazili su kafiće na Schwedenplatzu i tako se jedne večeri spetljao sa Sorayom. Frederik ju je otpratio kući. Živjela je u drugome okrugu, u ulici Zirkusgasse. Poljubili su se u usta ispod jedne rascvjetale japanske trešnje. Dva tjedna poslije, Soraya je imala prazan stan. Čuo sam uzbuđenje u Frederikovu glasu. Želio je da dođem k njemu pogledati kako se skockao. Izmislio sam izliku da moram pomoći ocu. Opis te noći sljedećega dana istodobno me je i uzbudio i zgrozio. Doveo je Sorayu kući i predstavio je svojim roditeljima. Prije toga i ja sam imao čast upoznati je. Soraya je, kako sam i očekivao, bila prelijepa. Nas troje proveli smo zajedno jednu večer za koju je Frederik poslije tvrdio da je bila prekrasna. Ali ja od ljubomore više nisam mogao spavati. Sljedećih dana Frederik me je nazivao

stotinu puta želeći razgovarati sa mnom. Želio je sa Sorayom i sa mnom otići u kino, ili na *pizzu*, ili u *El Mariachi* na bilijar. Majka mi se čudila zašto se ne javljam na telefon. Frederik je čak pozvonio i na vrata stana. Zamolio sam majku da mu slaže. Ona je u nevjerici odmahivala glavom. Sljedećeg dana popodne sam skrenuo u ulicu Sedlitzkygasse kako bih kupio Twix u trgovini gospodina Bastuga. Frederik je iskočio iz jedne veže i pritisnuo me uza zid: „Što je bilo?” Oči su mu imale izraz kakav nikad prije nisam vidio. Sjeli smo u Herderov park. Frederik je bio sve neugodniji.

„Što si ti umišljaš? Da si jedini koji se smije jebati s curama? Jesi li poludio? Nikad prije u životu nisam bio toliko ljut na tebe. Soraya misli da ti se ne sviđa. Pretjerao si. Ja je volim. Želiš li da je izgubim zbog tebe? Ne razumijem što ti se zamjerila. Ti si obični egoistični šupak!”

Glas mu je bio hladan. Ustao sam i otrčao bez riječi. Nisam želio da Frederik vidi kako mi se cijelo tijelo uzбудilo i pobunilo. Sljedećih godinu i pol nismo razmijenili ni riječi.

Ruke su mi se znojile od nervoze. Bojao sam se da će nervoza prikriti bijes i da ću zbog nje izgledati poput komedijaša. Začuo sam struganje koraka praćeno kašljem. Negativni osjećaji stegnuli su se u meni. Osjećao sam se spremnim iznijeti svoje mišljenje. Taj izrod vjerojatno me već promatra kroz špijunku. Nabacio sam neprijateljski izraz lica. Ključ se okrenuo u bravi i vrata su se naglo otvorila. Moja mržnja smjesta je splasnula. Dvaput sam promijenio težište na nogama. Susjed me je prijateljski gledao u lice.

„Da, izvolite? Kako vam mogu pomoći?”

Prosijeda kosa bila mu je začešljana unatrag. Na dugačkim mršavim nogama nosio je plave hlače. Bijela košulja bila mu

je malo prevelika i visjela je preko pojasa. Imao je nježne i muževne crte lica. Jak miris losiona poslije brijanja obavijao ga je ugodnim mirisnim oblakom. Procijenio sam da mu je otprilike šezdeset godina.

„Želio sam se predstaviti...”, usta su mi se smrznula i začepila, „zovem se Kurt Endlicher. Živim u stanu do vašega. Od jučer.”

Susjed je podignuo obrve. Njegovo iznenađenje djelovalo je iskrenim i prirodnim.

„Doista? Već sam se zapitao. Poznajete li gospođu Resetarits? Stan joj je dugo bio prazan.”

Kimnuo sam i ukratko objasnio svoj dogovor s tetom.

„Ja se zovem Paul Drechsler. Žao mi je. Da sam znao da vi sada živite ovdje...” Nasmiješio se. Prijateljski izraz sad se miješao sa sramom: „Sve mi pada, u žurbi sam. Trebao bih biti kod liječnika za dvadeset minuta. Ne mogu se riješiti kašlja. Zacijelo ste već primijetili.” Ponovno se nasmiješio. Zatim se gestikulirajući stao ispričavati. Pozdravili smo se i ja sam se očaran vratio natrag u svoj stan.

Tri dana poslije netko mi je zakucao na vrata. Kroz špijunku figura mu je djelovala još vitkijom.

„Sjetio sam se da još uvijek imam žetona za pranje rublja. A prije dvije godine kupio sam si perilicu rublja pa mi više ne trebaju. Trebati li ih vi?”

Kimnuo sam. Na pitanje koliko sam mu dužan samo je odmahnuo lijevom rukom.

Sljedećeg tjedna započela je školska godina. Kad bih se kasno navečer vratio kući, prvo što sam činio bilo je osluškivanje prisutnosti svojega susjeda. I dalje sam čuo njegove korake, ali više mi nisu toliko smetali. Činilo se i da je posjet

liječniku urodio plodom. Kašalj mu se smirio. Ostalo je samo pročišćavanje grla. Kad bih se umoran ispružio na crvenome kauču kako bih poslušao večernje vijesti, osjećao sam zadovoljstvo kad bi mu zazviždale vodovodne cijevi, škljocnuli prozorski kapci, pa čak i kad bi pustio vodu u toaletu. Ja bih tada pustio da mi padne na pod kakva knjiga, glasno pospremio kakvu šalicu u regal ili prstom zagrebao po zidu koji smo dijelili.

Počeli smo si međusobno pomagati. Kad bi mi ponestalo šećera ili kave, ili kad bi mi zatrebao čekić, izišao bih na hodnik i pokucao na njegova vrata. Otprilike godinu dana nakon što sam se uselio, uručio mi je rezervni ključ svojega stana. Treći sustanar na našem katu gotovo nikad nije bio kod kuće. Bio je fotograf, ili novinar, ili pisac, te je veći dio godine provodio u Africi. Nakon što mi je dao ključ, susjed me je došao zamoliti jednu još povjerljiviju uslugu. Želio je na dva tjedna otići u posjet sinu, pa me je pitao mogu li mu u međuvremenu zalijevati biljke. Kimnuo sam, i tako sam se jednoga utorka oko podneva našao u njegovim odajama. Bio je to neobičan osjećaj. Pokušao sam izbjeći i najmanju indiskreciju. Pokazao mi je koje posude treba zalijevati. Nisam činio ni korak viška. A ipak, nisam mogao izbjeći nagađanja. U svakome slučaju, morao sam proći kroz hodnik između kuhinje i dnevnog boravka. U tome je hodniku visjela velika fotografija. Prikazivala je mojega susjeda kao mladića. Lice mu je bilo prislonjeno uz obraz privlačne žene. Fotografija je zračila toplinom i srećom. Dugo nisam mogao skinuti pogled s nje.

Nakon civilne službe nisam više želio živjeti s roditeljima.

Uselio sam se u studentsku stambenu zajednicu. Godinu dana živio sam s ljudima iz Vorarlberga, Južnoga Tirola, Francuske, Koruške i brojnim studentima iz Gornje Austrije. Kako su moji roditelji bili prijatelji s Frederikovim, saznao sam da se Frederik zajedno sa Sorayom preselio u stan u drugome okrugu. Međutim, veza im se raspala, pa je tražio cimera kako bi mogao plaćati stanarinu. Naši su se roditelji složili da bih taj cimer trebao biti ja. Ali ja sam odbio njihovu ponudu. Majka me je neprestano ispitivala što se to dogodilo između Frederika i mene. Nisam joj bio u stanju odgovoriti na to pitanje. Moji roditelji općenito su život u stambenim zajednicama smatrali bačenim novcem. Tako da mi je otac odbio plaćati troškove: „U Simmeringu imaš besplatnu sobu. Ako ti je draže dijeliti užegli studentski stan s gorštacima, onda ćeš to morati sam plaćati.”

Pronašao sam posao i počeo četvrtkom, petkom i subotom konobariti u ulici Burggasse, uvijek noću. Polako sam se uhodavao u studij germanistike i anglistike.

Nakon prve godine studija ukazala mi se prilika da ljeto provedem u Londonu. Nepojmljivim putovima dobio sam ponudu odraditi pripravnički staž u ondašnjoj školi stranih jezika. U to vrijeme obrada pjesme *Call On Me* Erica Prydza često je tutnjala diskotekama i klubovima. Trošili smo mnogo *speeda* jer je bio jeftiniji od piva. Oko četiri sata ujutro padale su i vidljive i nevidljive barijere među ljudima. Jedan mladić etiopskoga lica doplesao je do mene. Uhvatio me je za stražnjicu. Godine strahova i inhibicija isparile su u trenu. Pronašli smo malenu nišu između WC-a i garderobe. Oko sedam ujutro zajedno smo škiljili prema Suncu. Londončanke i Londončani već su bili zauzeti svojim

svakodnevnim životima. Nakon još jednoga poljupca, Noel je nestao među prolaznicima, kantama za smeće i autima. Nazvao sam Frederika. Unatoč tomu što je bilo rano, odmah se javio. Njegov glas bio mi je najbliskiji na svijetu. Bio je to glas moje mladosti, Enkplatza, Herderova parka, *El Mariachija*, moje prve ljubavi. Dva tjedna poslije Frederik me je posjetio u Londonu. Proveli smo frenetični vikend ponovnog sjedinjenja. Pronaći se zapravo znači ponovno se naći, tako piše Sigmund Freud.

Frederik je studirao medicinu, kako mu je majka utuvljivala u glavu još od djetinjstva. Na trećoj godini studija upoznao je Yasminu. Njezini roditelji potjecali su iz Bejruta. Odrasla je u velebnom dijelu bečkoga osamnaestog okruga. Međusobno su si posuđivali knjige, čuvali mjesta u predavaonici Opće bolnice i organizirali zajedničku praksu. Navečer su zajedno odlazili u talijanske, japanske ili libanonske restorane. Frederik se iselio iz stana u drugome okrugu i zajedno s Yasminom preselio se u ulicu Porzellangasse. Njegov tvrdoglavi način voljenja nije se promijenio. Omotao se oko Yasmine i obožavao je. Njemu je bilo mnogo manje stalo do partijanja nego meni. Kad bismo ipak sve troje tumarali kroz noć, svoje bi zadovoljstvo prenosio na sve nas. I meni se Yasmina također sviđjela, jer mi je pomogla da se nosim sa svojom nelagodnom. Ona bi mi u diskoteci krišom namignula kad bi primijetila kakva muškarca. Tada bismo zajedno otplesali do njega i provjerili kakve signale odašilje. Yasmina je imala dobar radar. U najsretnijim slučajevima to bi urodilo malenim flertom, ili maženjem, ili čak cijelom noći među tuđim jastucima i pokrivačima.

Godine studiranja prolazile su, nažalost, prebrzo. Moji

roditelji s vremenom su se malo smekšali, pa su mi povećali mjesečnu novčanu potporu. Tako da sam morao konobariti samo dva dana tjedno te sam si mogao priuštiti bolji smještaj. Nekoliko sam se puta selio. Frederik i Yasmina završili su studij medicine u roku. Oboje su počeli raditi u Općoj bolnici na Odjelu interne medicine. Nakon godinu dana rada, uz pomoć Yasmininih roditelja preselili su se kat više, u stan od 120 četvornih metara u potkrovlju. Iznad njihova kreveta nalazio se panoramski prozor s prizorom kakav u životu nisam vidio. I ja sam napokon završio učiteljsku akademiju i, nakon gotovo dvije godine traženja i globalne financijske krize, pronašao stalni posao u večernjoj školi Trgovačke akademije u ulici Margaretenstraße. U dobi od 29 godina stekao sam dovoljno financijskih sredstava kako bih unajmio vlastiti maleni stan. U to je vrijeme, kako je to moguće zaboraviti, jedan mladi austrijski političar na internetskim forumima objavio: „Za mlade ljude imovina je najbolja mjera protiv siromaštva u starosti.” Mi Simerinžani odmah smo shvatili kakav se to idiot opet dokopao ministarske fotelje.

Moja majka ustrajno je obrađivala svoju sestru Eriku. Uvjeravala ju je da sa mnom kao podstanarom neće imati nikakvih problema. Mojoj teti ubrzo više nije bilo toliko neugodno uzimati novac od vlastita nećaka. S druge strane, poput svih ljudi sa sela, bila je dovoljno oštromna da se u taj posao ne upušta bez vlastite dobiti. „Uza svu ljubav i naklonost,” naglasila je, „ja ti nisam Majka Tereza iz Kalkute.” I tako smo se dogovorili da ću joj plaćati poštenu stanarinu. Dovoljno visoku da zadovolji njezinu pohlepu, ali i dovoljno nisku da si je mogu priuštiti. Iznajmila mi je stan veličine 34 kvadrata u potkrovlju za 400 eura, uključujući namještaj.

Frederik nije bio oduševljen: „Ma, što je ovo? Ovdje je

toliko malo mjesta, krevet je gotovo na hodniku, udvoje se ovdje ne može živjeti... Zašto si napokon ne pronadeš pravi stan?"

Rekao sam mu da je samcima teško snositi troškove za stan. Da se moja mjesečna plaća ne može usporediti s primanjima dvoje liječnika.

„Pa to je ono što ti govorim već deset godina: nađi si konačno partnera! Pametan si, drag i zgodan. Zašto si vječno sam? To je loše za zdravlje!"

Kako bi izbjegao neugodnosti njegovih rečenica, odgovorio sam: „Ali ja ne živim sam. Živim sa svojim susjedom. Gospodin Drechsler i ja odlično se razumijemo.”

Frederik je odmahivao glavom. „Što ti to, pak, znači? Gospodin Drechsler je starkelja. Diješe vas trideset godina života i zid. On ti je susjed, jesi li to već zaboravio? On ne živi s tobom, nego pokraj tebe!"

Gospodin Drechsler jako mi je prirastao srcu. O njemu, zapravo, nisam znao ništa, odnosno tek onoliko koliko sam mogao zaključiti iz uređenja njegova stana, zvukova koje je proizvodio i ljubaznih čavrljanja. O privatnim stvarima nismo razgovarali. Oslovljavali smo se s *vi*. Kad bismo se susretali na vratima, uvijek je postojao neki konkretan povod o kojemu smo razgovarali. Ali znao sam da živi sam. Iako mu je u hodniku visjela prekrasna slika koja je svjedočila o sreći udvoje. No čuo sam da uvečer sam odlazi u krevet, a ujutro pod tuš. Subotom je slušao *Radio Diagonal*, a nedjeljom je pratio utrke Formule 1. Radio je kao službenik. Više od toga nije mi odao. Ja sam mu rekao da podučavam njemački i engleski. Osim toga, izbjegavali smo svaki privatni detalj. Kad bih uvečer začuo kako pušta vodu, ili suši kosu, ili pere

zube, ponekad bih naslonio svoje lice na tople kupaonske pločice i tiho mu poželio laku noć.

Otac mi je već nekoliko godina patio od problema s diskom i više nije mogao podizati ni pomicati teške predmete. Švedska trgovina namještajem omogućila mu je da sa šezdeset godina pođe u mirovinu pod velikodušnim uvjetima. Jedva dočekavši mirovinu, preuredio je cijelo kućanstvo. Majka mi je još uvijek radila u trgovini, ali samo na pola radnog vremena. Ona je uživala u tome što više nije bila nadležna za kuhanje, čišćenje i kupovinu. Osim očevih poteškoća s leđima, oboje su bili odlična zdravlja. Više ih nije opterećivao pritisak radnoga života. Strah od društvenoga pada više ih nije toliko čvrsto držao u stisku. Moglo bi se reći da su moji roditelji zahvaljujući austrijskomu mirovinskom sustavu konačno dočekali bezbrižne ili čak sretne dane. Jedini koji im je uzrokovao nevolje bio sam ja. Činjenica da sam homoseksualac nikad im nije osobito smetala. Roditelji mi nisu bili zadržani. Ali sad, kad im se svakodnevni život ugodno usporio, silno su žudjeli za unucima.

Svaki moj razgovor s roditeljima prije ili poslije završio bi na pitanju hoću li ikada imati djecu. Rasplodivanje je u povijesti njihova odnosa igralo sudbonosnu ulogu. Jer dugo su mislili da su neplodni. Mojemu rođenju, prema njihovim riječima, prethodili su nebrojeni pokušaji, sukobi i očajavanje. Svojim rođenjem spasio sam im brak. Međutim, neumoljivi bogovi smilovali su im se samo jednom. Tako da nisam imao braće i sestara. Nakon boravka u Londonu mjesecima sam bio nespokojan. Jednoga užasna poslijepodneva priznao sam im svoju seksualnu orijentaciju. Pomirili su se s time. Nisam nosio suknje ni šminku. Govorio sam dubokim glasom.

U Herderovu parku igrao sam nogomet kao i sva druga dje-
ca, čak i bolje od, primjerice, Frederika. Brada mi je i dalje
rasla. Ispostavilo se da su početni strahovi mojega oca bili
neutemeljeni. Ali sumorna budućnost homoseksualnih veza
za njih je bila sasvim druga stvar.

„Meni je posve u redu da voliš muškarce. Iako to ne ra-
zumijem, kad samo pomisliš koliko su žene lijepe. Ali to
je tvoja stvar. Međutim, stavimo na stranu erotsku privlač-
nost – kako misliš tako živjeti? Kako možeš započeti vezu s
muškarcem kad dobro znaš da iz toga nikad ništa ne može
proizići, nikad? To ne shvaćam.”

Očev izraz lica odisao je ljubavlju i privrženošću. Uzeo je
moj tanjur, zastenjao dok se saginjao i stavio ga u perilicu
posuđa. Majka mi je dodala šalicu kave. Nježno me je pomi-
lovala po glavi. Oni nisu ni slutili, ili nisu znali, ili nisu željeli
znati koliko me njihova pitanja povređuju.

Otac mi je zamotao preostale odreske u aluminijsku foliju.
Izišao sam na Enkplatz sa spakiranim odrescima i odšetao
do tramvaja. Dizalo u Laimgrubengasse neprestano je bilo
zauzeto, pa sam otklipsao gore stubama. Na četvrtome katu
vladalo je uzbuđenje. Ljudi su se nagurali između dizala,
stuba i hodnika. Većinu lica poznavao sam iz viđenja. Jedna
je žena jecala, dok ju je neki muškarac nježno zagrlio oko
ramena. Vrata jednoga stana bila su otvorena, a na podu su
ležale drvene krhotine. Djelatnici hitne pomoći u crvenim
interventnim jaknama ispunjavali su formulare. Pokušao
sam se što prijateljskije i obzirnije provući između svih
njih. Tad sam ugledao svojega susjeda kako stoji na vratima
otvorena stana. Lice mu je bilo crveno. Prišao sam mu
da ga pozdravim. Očito je još maločas plakao. Gospodin

Drechsler nakratko mi je pružio ruku. Zatim je popustio stisak i nestao u unutrašnjosti nepoznata stana. Pohitao sam na šesti kat i bespomoćno sjeo u kuhinju. Prokleti odresci širili su neugodan vonj. Sat vremena poslije netko mi je pokucao na vrata. Pristojnost i elegancija sasvim su nestali iz njegova izgleda. Susjed je upitao može li ući. Sjeo je za stol i počeo pričati bez ustezanja: „Umrla je Margit Seiler, očito od moždanog udara. Srušila se u kuhinji točno prije ručka. Upravo dok je podgrijavala gulaš, nasreću u mikrovalnoj. Gospođa Kord začula je udarac i začudila se. Izišla je na hodnik i pokucala joj na vrata. Spasioci nisu mogli ništa učiniti. Jeste li poznavali Margit?”

Odmahnuo sam glavom.

„Ja sam je jako dobro poznao. Gotovo smo istoga godišta. Živjela je u ovoj zgradi gotovo čitav život, oduvijek na četvrtome katu. Ja sam se sa svojom ženom doselio 1979., a ona je tad već bila ovdje. Zadrudni stanovi u to su vrijeme bili vrlo popularni. Bila je i udana. Ali 1980. ili '81., ne sjećam se više točno, poginuo joj je suprug, Erich Seiler, koji je bio vozač kamiona. Krupan tip, uvijek duhovit i uslužan, ali često odsutan zbog dugačkih putovanja. Poginuo je na cesti, u prometnoj nesreći negdje blizu Milana...” Susjed me je zamolio čašu vode. „Margit je radila u jednoj slastičarnici u prvome okrugu. Lani je otišla u mirovinu. Navodno je imala problema s nogama. Nije više mogla podnijeti dugo stajanje. Iako je u slastičarnicu dolazilo mnogo ljudi, ona je sve te godine ostala sama. Ondje bi se zacijelo našao poneki stalni gost koji se zanimao za Margit. Ali Margit nakon muževe smrti nije više nikog ni pogledala...”

Susjed mi je uputio tužan pogled: „Oprostite što vam sve ovo pričam. Nadam se da vam ne dosađujem? Žao mi je, ali

moram s nekim razgovarati...” Otpio je gutljaj vode.

„Margit je bila vrlo naočita žena. Nikad nije posustajala i svaki je dan odlazila na posao. Često i nedjeljom. Ja, odnosno *mi*, u to smo vrijeme također živjeli na četvrtom katu. Tek smo se poslije, odnosno *ja* sam se sâm poslije preselio gore na šesti kat, kad mi se sin odselio iz kuće, a žena... U svakome slučaju, u ono smo vrijeme živjeli vrata do vrata s Margit na četvrtome katu, a ja sam često navečer odlazio k njoj i pravio joj društvo. Ili bi moja žena naručila kolač od Margit i navečer odlazila po njega. Mojoj se ženi jako sviđala Linzer torta iz Margitine slastičarnice. Nakon što je iznenada ostala sama, osjetili smo suosjećanje prema njoj. Noću smo je često čuli kako jeca. Godine 1982. rodio nam se sin, Fabian. Naš je dječak vrištao, a Margit je s druge strane zida jecala, i to nas je ganulo. Zidovi su u ovoj zgradi vrlo tanki, to ste dosad zacijelo već primijetili. Sve se čuje, a Margit sigurno mnoge noći nije prospavala jer je naš maleni sve vrijeme vrištao. Margit je bila naših godina. Zacijelo joj se srce slamalo kad bi čula naše dijete kako vrišti, a ona je u kuhinji sjedila sasvim sama i žlicom grabila rijetku juhu. Jako je voljela svojega muža i nije se mogla pomiriti s njegovom smrću.

Ne znam kako da se izrazim, ali u to vrijeme – možda ćete to moći shvatiti, no možda će vam biti i neshvatljivo ili će zvučati čak pomalo beskarakterno – često sam odlazio k Margit i pomagao joj u raznim stvarima. Za Božić smo je uvijek pozivali u goste. Jednom smo, dakle supruga i ja, čak zajedno s njom otišli na Nežidersko jezero. Priključio bih joj novi hladnjak ili mijenjao žarulje, takve stvari, a moja žena često bi je povezla autom...” Susjed je načas zastao. Uvjerio se da ga i dalje slušam. „Margit mi je jednostavno prirasla k srcu. Bilo mi ju je toliko žao sa svom njezinom

nesrećom i takvom krhkom figurom. Kako je rano ujutro odlazila na posao. Kako bi obrisala nekoliko suza iz očiju i potrčala na tramvaj, uvijek malo kasneći. Kako bi se uvečer vraćala kući i kako je prigrlila našega dječaka. Kako mu je donosila komad kuglofa ili mramornoga kolača...” Susjed je na trenutak utihnuo. „U svakome slučaju, s vremenom sam Margit zavolio više od svoje supruge. To se, nažalost, jednostavno dogodilo. Ne smijete pomisliti da nisam volio svoju ženu. Ali moja ljubav prema njoj pomalo je blijedjela u usporedbi s onom prema Margit, prema kojoj sam osjećao sve više simpatije. A kako je naš sin sve više rastao – inače, on bi mogao biti vaših godina – nismo više mogli izdržati zajedno i žena me je ostavila. Bio sam – a kako to drukčije reći – zaljubljen u Margit. Nisam to sam izabrao, jednostavno se tako dogodilo. Pokušao sam odagnati ili potisnuti te osjećaje, ali to mi nije uspijevalo jer je Margit živjela tik do nas. Bila nam je susjeda i viđao sam je gotovo svakoga dana. Moja žena znala je, ili je osjetila što se događa i s vremenom je cijela ta situacija postala nepodnošljivom. Tako mi se žena naposljetku iselila, zajedno s djetetom, ja sam se preselio u manji stan na šestome katu, dok je Margit ostala na četvrtome. Svakodnevno smo se pozdravljali na hodniku. Ali nakon što me je žena ostavila, prorijedili su se i moji posjeti Margit. Ona nije željela da se zgradom šire glasine. A bila je, osim toga, još uvijek privržena svojem supruhu. I tako smo se u konačnici viđali sve rjeđe, samo na stubama ili na sastancima kućnoga savjeta. Sve dok jednoga dana više nisam imao nikoga, ni svoju ženu ni Margit. Margit i ja živjeli smo u istoj zgradi trideset godina, ali otad smo se samo još pozdravljali i ništa više. Tek sam od gospođe Kord saznao da je prošle godine otišla u mirovinu zbog

bolova u nogama. A sad je jednostavno umrla. Možete li to zamisliti?”

Nisam to mogao zamisliti. Nisam znao kako reagirati na njegovu priču. Kako bih prikrio vlastitu nemoć, ponudio sam ga rakijom. Popili smo po čašicu kruškovače i nakon toga se oprostio.

Dugo sam ležao budan i razmišljao. Znao sam, ili sam slutio, ili sam zamišljao da ni gospodin Drechsler nekoliko metara od mene također ne može spavati. Pomislio sam na fotografiju u njegovu hodniku. Lica su im na njoj izgledala toliko sretnima, zajedništvo toliko savršeno. Je li slika prikazivala njegovu suprugu ili gospođu Seiler? Ili neku treću osobu koju nisam poznao jer nije spomenuta u njegovoj priči? Pitao sam se koliko je daleko otišla veza između mojeg susjeda i gospođe Seiler. Jesu li se ikad poljubili ili spavali zajedno? U njezinu stanu ili njegovu? Je li to uopće važno? Nisam znao. Općenito nisam znao ništa o ljubavi. Što sam dulje ležao budan, to su me dublje kopkale nezaustavljive misli. Da stvar bude gora, isplivale su i očeve riječi. Mojemu ocu bilo je nezamislivo da bi muškarac mogao živjeti s muškarcem. Iz toga ne može proizići ništa, tako se izrazio. I ja sam, u biti, razmišljao jednako. U stanju noćne melankolije, ljudska mi je struktura počela drhtati: kako jedno ljudsko biće uopće može živjeti s drugim, trajno, danima, tjednima, mjesecima i godinama? Nisam pronalazio odgovor, a tuga mi je oduzimala san.

Nakon maženja s Etiopljaninom u Londonu uslijedila su maženja na Gumpendorfer StraÙe, Karlovu trgu, Dunavskom otoku, gradskoj cesti Gürtel i mnogim drugim mjestima. Manje ili više seksualni spojevi odvijali bi se u grmlju,

u garderobama, u stražnjim prostorijama i, konačno, u barovima, diskotekama i studentskim sobama. Ali vrlo bih se rijetko našao na doručku ili poštenu ručku u kakvu pristojnu dnevnom boravku s parketom na podu i policama s knjigama na zidu. Zabrinutost zbog bolesti ubrzo je obuzdala žudnju. A nije pomoglo ni to što mi je najbolji prijatelj studirao medicinu. Trčao sam liječniku i zbog najmanje sitnice i tisuću se puta testirao na HIV i sifilis i hepatitis i genitalne bradavice. Pred očima javnosti ponašao sam se bezazlenije od svetoga Kazimira. Malo maženja, ponekad oralni seks, naravno, bez ejakulacije. Pročitao sam svu literaturu koja je postojala na internetu, kako na engleskome tako i na njemačkome, o takozvanome predejakulatu i njegovoj potencijalnoj zaražnosti. Kad bi postojala i tek hipotetska mogućnost zaraze, panici su se širom otvarala vrata. Pomisao na smrt nije mi smetala, nimalo. Ali nisam mogao zamisliti kako odlazim na Enkplatz, jedem odreske s roditeljima te im potom objašnjavam da sam HIV pozitivan. Činjenica da virus odavno više nije smrtonosan nije me nimalo tješila. Nisam mogao iskorijeniti slike koje su me pratile odmalena. Prizori Toma Hanksa kako se prepušta arijama očaja. Odvratni kožni osipi Freddieja Mercuryja ili Rudolfa Nurejeva. Koji su propali zbog svoje izopačenosti. Bog ne voli homoseksualce. Oni koji se odaju bludu moraju se nadati najgoremu.

Što sam se rjeđe upuštao u seksualne odnose, više sam o njima znao. Na sveučilištu je postojala grupa *queer* studenata, u kojoj se razgovaralo isključivo o identitetu. U dugačkim raspravama najvažniji trik bio je kako dokazati sugovorniku da nije razmišljao bez predrasuda. Najlukaviji pametnjakovići i pametnjakovičke uvijek bi pronalazili dlaku u jajetu. „Evo ga,” vikali bi, „još jedan kliše!” A korištenje klišeja

smatrali su grijehom. Na jednoj od tih rasprava sudjelovao je Thomas. S njim sam prvi put razvio nešto što bih mogao nazvati vezom. U beskonačnim raspravama *queer* grupe Thomas je uspijevao izbjegavati sve klišeje. Ali nakon dva-tri piva, džointa ili snažna orgazma i njemu su znale pobjeći generičke izjave. Spavali smo jedan pokraj drugoga i jedan s drugim, bilo u njegovu ili u mojemu studentskom stanu. Doručkovali bismo, potom zajedno odlazili na fakultet, a navečer smo jedan drugomu kuhali špagete s pestom. Nažalost, nakon tri mjeseca saznao sam da Thomas ne kuha špagete samo meni, nego i Rafaelu i Sebastianu i Ferdinandu i tako dalje.

Šesnaest nastavnih sati u večernjoj školi Trgovačke akademije bilo je naporno. Subotnje večeri najviše sam volio provoditi u potkrovlju, gledajući u nebo. Ponekad bih ponovno slušao *R.E.M.* kao nekoć. Nenametljiva prisutnost mojega susjeda, koja je prodirala kroza zid, bila mi je sasvim dovoljna razina ljudskoga društva. Frederik je bio zgrožen: „Kako se možeš zadovoljiti time? Zašto si onda uopće dovladio gore ovaj veliki krevet? Zašto praviš toliku dramu od svoje homoseksualnosti? U ovome gradu žive stotine tisuća homoseksualaca. Statistički gledano, svaka je deseta osoba gej. Pa što? Ima i gorih stvari: imati umjetan anus, sjediti u invalidskim kolicima, ležati u rovovima, to je uistinu grozno!”

Nisam poznavao gospođu Seiler, ali njezina me je smrt ganula. A još me je više ganula potresenost gospodina Drechslera. Ponekad sam ga jasno i glasno čuo kako kašljuca i jeca. Frederik mi se izrugivao: „Ti si poludio. Čemu sve to tuljenje? Izidi napokon van! Koji je smisao sve te patnje? Netko bi te trebao izjebati, što prije i što žešće!”

I doista, upravo u toj fazi nastupila je promjena. Tri tjedna

nakon smrti gospođe Seiler, njezin je namještaj izbačen kroz prozor. Građevinci, od kojih je jedan bio jako zgodan, neprestano su ulazili i izlazili iz njezina stana. Posljednji se snijeg otapao na gomilama otpada. A tada se uselila nova susjeda i svima nam živote preokrenula naglavce.